

«بسم الله الرحمن الرحيم»

صفیه عبقری نوجه ده سادات^۱

موضوع مقاله: «تأثیر جهاد تبیین در عرصه علمی با تکیه بر کلام رهبری».

چکیده:

یکی از مسائل مهم جوامع اسلامی که در تعالیم اسلامی هم بسیار مورد سفارش و تاکید قرار گرفته است، موضوع علم و دانش و اهمیت آن است، که برای جوامع اسلامی امری ضروری و اجتناب ناپذیر است، با اینکه تاریخ گویای این است که مسلمانان با توجه به تعالیم دین مبین اسلام پیشتاز علم و دانش در عرصه های مختلفی همچون: پزشکی، معماری، صنعت، نجوم، ریاضیات، شیمی، فیزیک و... بوده اند و آثار مفیدی را در علوم مختلف برای جوامع بشری تدوین نموده اند، اما همواره دشمنان اسلام سعی دارند میراث علمی مسلمانان را نادیده گرفته و با القای شبهات و کتمان حقایق نسبت به پیشرفت علمی در جوامع اسلامی، حس ناامیدی را در جوامع اسلامی ایجاد کنند، بنابراین در چنین شرایطی می طلبد که به وسیله ی جهاد تبیین در این باره به روشنگری و دفع شبهات در این زمینه پرداخته شود، جهاد تبیین که چندین بار از سوی مقام معظم رهبری اعلام و مورد تاکید قرار گرفته است به معنی تلاش و مقابله ی با دشمنان و تحول انقلابی و عملیاتی به سوی کشف و بیان حقایق در برابر ابهام آفرینی و پرده افکنی دشمنان بر روی حقایق از جهت کمیت و کیفیت است. بنابراین هدف از تحقیق حاضر جهاد تبیین، در عرصه ی علمی و اهمیت و آثار آن است که با بهره گیری از آن جوامع اسلامی مسیر رشد و تعالی را طی می کنند، روشنگری و بیان ثمرات علم و دانش موجب امید بخشی و تقویت روحی جامعه در برابر مشکلات و شبهات خواهد شد، این مقاله، به روش عقلی و نقلی، با مراجعه به کتاب ها و منابع اسلامی، همچنین سخنان مقام معظم رهبری در رابطه با جهاد تبیین در عرصه علمی، مطالب تدوین و جمع آوری شده است.

کلید واژه : جهاد تبیین، عرصه علمی، کلام رهبری.

۱. طلبه سطح دو حوزه علمیه خواهران حضرت حجت علیه السلام.

مقدمه:

یکی از موضوعات مهم برای مقابله با تهدیدات و شبهات دشمنان، جهاد تبیین در عرصه علمی است، که امری لازم و ضروری است، رهبرمعظم انقلاب اسلامی بارها تأکید نموده اند، تمامی اقشار جامعه و به خصوص دانشگاهیان و حوزویان لازم است که با ارائه تبیینی ساده و صادقانه، منطقی و هوشمندانه از آرمان ها و دستاوردهای انقلاب دفاع شود و امید و انگیزه را در نسل آینده ساز این مرز و بوم برای حرکت در مسیر تمدنی انقلاب اسلامی و آمادگی برای ظهور امام زمان (عج) فراهم کنند، بنابراین تبیین و روشنگری در برابر دسیسه های دشمنان وظیفه عمومی همه افراد جامعه، به خصوص، طلاب و روحانیون، اساتید دانشگاه، نخبگان و دانشجویان، است، که با تبیین در عرصه های علمی رهنمود های مقام معظم رهبری را جامعه ی عمل پیوشانند، و با ارائه ی تبیین علمی، دستاوردها، ثمرات و برکات انقلاب شکوهمند اسلامی مردم ایران و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران را برای آحاد جامعه بیان کنند که همین امر رمز پیشرفت و استقلال، جامعه است، در این مقاله اصطلاح جهاد تبیین در عرصه ی علمی، با توجه به فرمایشات رهبری، تلاشی در جهت کشف و بیان حقایق در برابر ابهام آفرینی و پرده افکنی دشمنان است بنابراین جهاد تبیین، در عرصه علمی برای مقابله با توطئه های دشمنان لازم و ضروری است.

پیشینه تحقیق:

در رابطه با این مقاله های متعددی نگاشته شده که به دو مورد از آنها اشاره می شود:

۱. مقاله ی «تحلیل نقش جهاد تبیین در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران» نوشته ی «آقارضایی طرخورانی، نادیا ؛ مجله ی پژوهش های انقلاب اسلامی» تابستان ۱۴۰۲ شماره ۴۵. در این مقاله به دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران پرداخته شده که با شکل و محتوای متفاوتی نسبت به سایر انقلاب های جهانی به وقوع پیوست و شاخص های گوناگونی از قدرت نرم با وقوع انقلاب اسلامی ایجاد شد که منشا تحولات اساسی در سطح ملی، منطقه ای و بین المللی شد. در طی سال های اخیر، مقوله جهاد تبیین به عنوان یک عنصر نوظهور همانند سایر عناصر، نقش موثری در تولید و تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی داشته

است. در این مقاله با هدف تحلیل نقش جهاد تبیین در تقویت قدرت نرم انقلاب اسلامی در صدد است تا نقش و جایگاه جهاد تبیین را شناسایی و ابعاد و زوایای آن را مشخص کند.

۲. مقاله «جهاد کبیر در قرآن کریم و تبیین عرصه های آن»، نوشته محمود، کریمی و محمدرضا بخشی، در این مقاله به عرصه های مختلف جهاد پرداخته شده است که جهاد فقط به صورت نظامی نیست، بلکه جهاد فرهنگی، جهاد اقتصادی، جهاد سیاسی و جهاد علمی مهم ترین عرصه های جهاد کبیر است که دشمن می تواند با دور کردن امت اسلامی از این صحنه های جهاد، جامعه اسلامی را به اطاعت از خود وادار نماید.

امتیاز تحقیق حاضر با مقاله های ذکر شده این است که در این تحقیق جهاد تبیین در عرصه ی علمی، مورد بررسی قرار گرفته است که این تبیین و روشنگری با تکیه بر کلام رهبری، راهی برای برون رفت از مشکلات می باشد اما در مقاله ذکر شده فقط به عرصه های مختلف جهاد پرداخته شده است.

سوال اصلی:

۱. تأثیر جهاد تبیین در عرصه علمی با تکیه بر کلام رهبری چیست؟

سوال فرعی:

۱. تأثیر جهاد تبیین در عرصه علمی در استقلال و آزادی چگونه است؟

۲. تأثیر جهاد تبیین در عرصه علمی در پیشرفت اقتصادی چگونه است؟

مفهوم شناسی:

جهاد:

«جهاد» واژه‌ای عربی است از ریشه «جهد» به معنای مشقت، تلاش، که به نهایت چیزی رسیدن است.^۱ جهاد در اصطلاح یعنی مبارزه کردن در راه خدا با جان، مال و دارایی خود، در نبرد با کافران و باغیان، با هدف گسترش و اعتلای اسلام و برپا داشتن شعائر یا دفاع از اسلام است بنابراین جهاد، جنگ مشروع در راه خدا و عنوان یکی از ابواب فقه اسلامی است.^۲

تبیین:

واژه‌ی «تبیین» به معنای روشن‌گری، بیان منطقی، مستدل است.^۳ تبیین در اصطلاح، به معنای بررسی جنبه‌های گوناگون یک مسئله و استدلال‌های معقول و منطقی در پاسخ به مسائل مجهول یا امر مبهم، است.^۴

جهاد تبیین:

در این مقاله اصطلاح جهاد تبیین با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری به معنای «تلاش در جهت روشن‌گری و مقابله با فضای غبار آلودی است که دشمنان ذهن جوانان و عموم مردم را مسموم کرده اند»، که به وسیله جهاد تبیین در عرصه علمی برای آحاد جامعه روشن‌گری صورت می‌گیرد.

۱. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، ج ۳، ص ۳۸۶/ جوهری، ابو نصر، تاج اللغة و صحاح العربیه، ج ۲ ص ۴۶۰.

۲. نجفی، محمدحسن، جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، ج ۲۱، ص ۳.

۳. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب ج ۱۳ ص ۶۸/ فرهنگ ابجدی ص ۲۰۰

۴. جمشیدی، محمدحسین؛ مبانی و روش‌شناسی تبیین (با تأکید بر اندیشه سیاسی)، ص ۷۰.

اهمیت جهاد تبیین در عرصه علمی

جهاد تبیین در عرصه علمی از اهمیت و ارزش بالایی برخوردار است، جهاد علمی در همه ی زمانها وجود دارد برخلاف جهاد جسمی که در هر زمان و مکانی امکان ندارد، در روایتی از امام صادق (علیه السلام) آمده که حضرت فرمودند: «إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جَمَعَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَوُضِعَتِ الْمَوَازِينُ فَتُوزَنُ دِمَاءُ الشُّهَدَاءِ مَعَ مِدَادِ الْعُلَمَاءِ فَيَرْجَعُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَى دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ»^۱ وقتی قیامت برپا شود خداوند عزوجل مردم را در زمین و سطحی واحد جمع کرده و ترازوها را قرار می دهد و خون های شهداء با مُرکب علماء سنجیده می شود و مُرکب علماء بر خون های شهداء ترجیح پیدا می کند». زیرا دانشمند با قلمش با روح و فکر و اندیشه مردم سر و کار دارد، و با روشنگری که انجام می دهد جامعه را به سوی سعادت، هدایت می کند، چنانکه روشنگری عالمان در طول تاریخ در زمینه ی علمی جامعه را متحول کرده است.

بنابر اجرایی نمودن فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) یکی از راههای برون رفت از مشکلات جامعه، فریضه جهاد علمی است، جهاد علمی جهت دادن به علم و علم آموزی در راستای کسب رضایت و تعالی ارزش های الهی است، ثمره جهاد علمی استحکام درونی آحاد جامعه و قدرت ملی کشور در مسیر ساخت تمدن نوین اسلامی و جامعه منتظر است، به فرموده مقام معظم رهبری (مدظله العالی) جهاد علمی و جهادگر عرصه علم باید نتیجه این جهاد مقدس خود را به جامعه سرریز نماید.^۲

رهبر معظم انقلاب، در مورد علم و جهاد می فرماید: «اسلام عزیز بزرگ ترین، مشوق علم است و چنین بود که در طی قرنهای پی در پی، مسلمانان پرچم دانش و معرفت و پیشرفت علمی را در همه ی جهان در دست داشتند، و

۱. من لا یحضره الفقیه، ابن بابویه، محمد بن علی، ج ۴، ص ۳۹۹.

۲. سخنرانی رهبری، خامنه ای، سید علی ۱۳۸۳/۴/۱

نکته ای که از آیه شریفه به دست می آید این است که در مقابل حمله دشمنان باید از قبل با تجهیزات کامل، آمادگی داشته باشیم نه اینکه زمانی که دشمنان حمله کردند به فکر مقابله با آنها بیفتیم بلکه قبل از حمله دشمنان باید هر نوع آمادگی از قبیل تجهیزات نظامی و حفاظت از مرزها را انجام داد، این آیه شریفه اشاره به هر نوع آمادگی و تجهیز در برابر دشمنان اسلام دارد که قصد تهاجم به اسلام و مرزهای اسلامی را دارند، کلمه «...أَعِدُّوا...» از «اعداد» به معنای تهیه کردن چیزی است تا انسان با آن به هدفی که دارد برسد، که اگر آن را تهیه نکند به مطلوب خود نمی‌رسد، و کلمه «قوة» به معنای هر چیزی است که با وجود آن کار مشخصی ممکن می‌گردد، و در بحث جهاد به معنای هر چیزی است که دفاع با آن امکان پذیر می‌شود، از قبیل هر نوع آمادگی برای مقابله با دشمنان و انواع سلاح و تشکیلات نظامی.^۱ عبارت «...وَأَعِدُّوا...» در آیه شریفه امر به مؤمنین است که در مقابل کفار به قدر توانایشان از تدارکات جنگی که به آن احتیاج پیدا خواهند کرد تهیه کنند، چون جامعه اسلامی در تضاد با منافع مستکبران و کفار است و در صورتی که جوامع اسلامی از لحاظ امکانات و تجهیزات ضعیف باشند مرزهای جوامع اسلامی مورد تهاجم و تاخت و تاز قرار می‌گیرد بنابراین به حکم فطرت بر جوامع اسلامی لازم است که همیشه و در هر حال آمادگی مقابله با دشمنان را داشته باشند و به همان مقداری که احتمال می‌دهند مرزهای اسلامی مورد تهاجم دشمنان قرار می‌گیرد از مرزهای خود حفاظت کنند و تهاجمات دشمنان را از دفع نمایند، بنابراین، ضروری است لزوم فناوری علمی برای حفاظت از جوامع اسلامی برای افراد جامعه تبیین شود زیرا در صورتی که جامعه اسلامی از بین برود، امنیت و جان و مال و ناموس مسلمین بلکه عقاید و باورهای آنان هم مورد تهدید واقع می‌شود، و از بین می‌رود، بنابراین بیان اهمیت کسب علم و فناوری در زمینه دفاعی و روشنگری در این زمینه لازم و ضروری است، که امنیت و اقتدار جامعه با تقویت فناوری علمی و تجهیزات دفاعی حاصل می‌شود، متأسفانه برخی از افراد با القاء شبهاتی می‌گویند چه نیازی به تجهیزات دفاعی

۱. طباطبایی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۹ ص ۱۱۴

داریم، غافل از اینکه اگر جامعه اسلامی از لحاظ تجهیزات دفاعی ضعیف باشد مورد هجمه دشمنان قرار می گیرد، و از بین می رود، امام خمینی(ره) حفظ نظام اسلامی را یک واجب عقلی و ضرورت شرعی در حدی که بی نیاز از دلیل است مطرح نموده و تردید در آن را شایسته هیچ صاحب عقلی نشمرده اند ایشان حفظ نظام را از واجبات موکده بر می شمارند.^۱ در نتیجه با روشنگری در مورد ضرورت کسب علم و دانش، باید رسالت علمی نسل جوان در حفاظت از جامعه اسلامی مورد تشویق و حمایت قرار بگیرد تا اندیشمندان جوامع اسلامی خصوصاً نسل جوان با آگاهی و بصیرت کافی برای کسب علم و دانش و مجهز شدن به علم و فناوری روز، از مرزهای اسلامی دفاع کنند.

۱ امام خمینی، سید روح اله، صحیفه نور جلد ۲۱ ص ۴۰۳

نتیجه گیری:

با توجه به اهمیت علم و دانش برای جوامع اسلامی خصوصا در عصر حاضر که دشمنان اسلام در این عرصه شبهه پراکنی می کنند و با القای شبهات جامعه اسلامی را دچار ناامیدی می کنند جهاد تبیین در عرصه علمی امری ضروری و اجتناب ناپذیر است، مقام معظم رهبری همواره پیشرفت علمی را در عرصه های مختلف مورد تاکید قرار داده اند و جوانان را به فراگیری علم و دانش تشویق می کنند در نتیجه روشنگری در عرصه علم و دانش جوامع اسلامی مسیر رشد و تعالی را طی می کنند. روشنگری و بیان ثمرات علم و دانش موجب امید بخشی و تقویت روحی جامعه در برابر مشکلات و شبهات خواهد شد، ۳ مورد از فواید جهاد تبیین در عرصه علمی، عبارت است از: ۱. «استقلال و آزادی» که در سایه پیشرفت علمی حاصل می شود، مقام معظم رهبری در این باره می فرماید: «پیشرفت علمی، پایه و لازمه قطعی پیشرفت همه جانبه و اقتدار یک ملت است و تنها با دستیابی به قدرت و اقتدار است که می توان از هویت و حیثیت و استقلال و عزت یک ملت در مقابل زورگویان و مستکبرین حفاظت کرد و منافع ملی را حفظ نمود».

۲. «پیشرفت اقتصادی»، که به وسیله جهاد تبیین در عرصه علمی می توان برای اقشار مختلف جامعه در این زمینه روشنگری کرد که پیشرفت اقتصادی در زمینه های مختلف صنعتی، کشاورزی، پزشکی، و ... با پیشرفت علمی حاصل می شود.

۳. «امنیت و اقتدار» در جامعه، که با پیشرفت علمی می توانیم به امنیت و اقتدار برسیم، مقام معظم رهبری در این باره می فرماید: «پیشرفت علمی، پایه و لازمه قطعی اقتدار یک ملت است».^۱ ایشان همچنین می فرماید: «وظیفه های همه ما هم مسئولین کشور، هم آحاد مردم، هم روشنفکران جامعه، هم جوانان فعال و نخبگان جامعه، هم جوامع علمی؛ چه حوزه علمی، چه دانشگاه ها این است که بدانیم باید پیشرفت کنیم. امروز پیشرفت وظیفه ما است؛ در همه زمینه ها. باید پیشرفت کنیم؛ باید پیشرفت علمی کنیم، باید پیشرفت هنری کنیم، باید پیشرفت اقتصادی کنیم، باید پیشرفت سیاسی کنیم؛ این پیشرفت ها نظام را مستحکم میکند، به نظام اقتدار می دهد».

بنابراین نتیجه می گیریم، با جهاد تبیین در عرصه علمی جوامع اسلامی مسیر رشد و تعالی را طی می کنند، و به استقلال، امنیت و اقتدار، و پیشرفت اقتصادی می رسند.

۱. سخنان رهبری در مورد اهمیت علم و دانش، علم، پایه پیشرفت همه جانبه کشور. ۱۳۹۸ / ۹ / ۲۴

منابع:

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، دار الفكر، بیروت، ۱۴۱۴ق.
۲. خمینی، روح الله، صحیفه امام، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۹ش.
۳. راغب اصفهانی، حسین، مفردات الفاظ القرآن الکریم؛ چاپ اول، بیروت: دارالعلم، ۱۴۱۲ق
۴. رنجبران؛ داوود، جنگ نرم، ناشر: ساحل اندیشه، هشتم، تهران، ۱۳۸۹ش.
۵. طباطبائی، محمدحسین، المیزان، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ: ۵، ۱۳۷۴ ه.ش.
۶. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن قم، انتشارات شریف رضی، ۱۴۱۲ ه.ق.
۷. عاملی، محمد بن حسن حرّ وسائل الشیعہ، الشیعہ إلى تحصیل مسائل الشریعہ، تحقیق و نشر، مؤسسہ آل البيت (ع) لاحیاء التراث، قم، اول، ۱۴۱۲ق.
۸. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، دوم، قم: نشر هجرت، ۱۴۱۰ ق.
۹. فیومی، احمد؛ المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی، ج ۲، ص ۲۱۵، دار الرضی، قم، بی تا.
۱۰. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی (ط - الإسلامية)؛ دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۶۲ش.
۱۱. مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار؛ دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۹۸ق.
۱۲. معین، محمد، فرهنگ معین، چاپ سوم، نشر زرین، ۱۳۸۶ش.
۱۳. مکارم شیرازی، ناصر، «تفسیر نمونه»، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ: دهم، ۱۳۷۱ش.

مجله و سایت:

۱. جمعی از محققان در پژوهشگاه تحقیقات اسلامی، فرهنگ موضوعی جهاد و دفاع، زمزم هدایت، قم، ایران، اول، ۱۴۲۹ هـ ق
۲. خامنه‌ای، سیدعلی، انتخاب صالحان، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ش.
۳. خامنه‌ای، سیدعلی، جهاد تبیین، تحقیق سعید صلح میرزایی، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۴۰۰ ش.
۴. سایت : Khamenei.ir - سخنرانی رهبری، جهاد تبیین مقدمه‌ای برای اصلاح، تحول و مطالبه، ۱۴۰۰/۱۱/۱۹ ش.
۵. انصاری، محمد مهدی؛ جنگ نرم آمریکا علیه ایران؛ سایت بانک اطلاعات نشریات ایران. ۸۶/۲/۳۱